

FRÁSÖGN*af fundi Evrópuráðsþingsins í Strassborg 21.–25. janúar 2019.*

Af hálfu Íslandsdeildar Evrópuráðsþingsins sóttu fundinn Rósa Björk Brynjólfsdóttir, formaður, Þórhildur Sunna Ævarsdóttir, varaformaður, og Birgir Þórarinnsson, varamaður, auk Bylgju Árnadóttur alþjóðaritarar. Á dagskrá þingsins að þessu sinni var m.a. úttekt á framfylgd skuldbindinga Íslands, vaxandi átök milli Úkraínumanna og Rússa á Asovhaf, deilur Rússa og Evrópuráðsins og fjármál ráðsins í kjölfarið og frjáls fjölmiðlun.

Við opnun þingfundar var mínútu þögn til að minnast fórnarlamba hryðjuverkaárásarinnar í Strassborg í desember 2018 og Pawels Adamowicz, borgarstjóra Gdansk, sem myrtur var í janúar 2019. Liliane Maury Pasquier var endurkjörin forseti Evrópuráðsþingsins og Rósa Björk Brynjólfsdóttir hlaut einnig endurkjör sem einn 20 varaforseta þingsins. Í opunarávarpi sínu sagði Maury Pasquier að á 70. afmælisári Evrópuráðsins og þingsins væri mikilvægt að minnast þess í hvaða tilgangi samtökin hefðu verið stofnuð. Evrópuráðið hefði verið vettvangur sátta og friðar í kjölfar seinni heimsstyrjaldar og væri núna sá samevrópski samstarfsvettvangur þar sem flest Evrópulönd kæmu saman. Lýðræði og öryggi í Evrópu væri ávinningur þessa samstarfs en aldrei mætti ganga að friði sem vísun.

Á þinginu var til umræðu skýrsla eftirlitsnefndar þingsins og þar á meðal sérstök úttekt á framfylgd skuldbindinga Íslands gagnvart Evrópuráðinu. Þetta er í fyrsta skipti sem eftirlitsnefnd gerir slíka úttekt á Íslandi, en árið 2014 var reglum breytt á þann veg að öll aðildarríki Evrópuráðsins sæta nú eftirliti með framfylgd skuldbindinga sinna, með mislöngu millibili þó. Í skýrslunni um Ísland kemur fram að Ísland framfylgi skuldbindingum sínum gagnvart Evrópuráðinu að mestu leyti. Í ályktun sinni bendir þingið á að vegna smæðar landsins hafi Íslendingar í mörgum tilvikum valið að láta óformlegar reglur nægja, frekar en að setja lög. Afleiðingarnar séu að lýðræðislegar stofnanir landsins séu veikar og lúti ekki nægilegu aðhaldi. Evrópuráðsþingið kallar eftir umbótum til að ráða bug á þessu. Einnig er kallað eftir því að farið verði eftir tilmælum úr fjórðu og fimmtu úttektum ríkjahóps gegn spillingu, GRECO, m.a. með því að vinna gegn hagsmunatengslum ráðamanna, endurskoða reglur um atvinnu eftir brotthvarf úr ábyrgðarstöðum og að tryggja sjálfstæði löggæslustofnana gagnvart stjórnvöldum. Einnig er mælt til þess að sett verði á fót mannréttindastofnun og að sett verði heildstæð lög um bann við hvers konar mismunun.

Rósa Björk Brynjólfsdóttir, sem talaði fyrir hönd flokkahóps vinstri manna, sagðist taka tillögum eftirlitsnefndar hvað varðar Ísland fagnandi. Hún lýsti vonbrigðum sínum með það að Alþingi hefði ekki lokið lögfestingu nýrrar stjórnarskrár og benti á að vilji þjóðarinnar hefði verið skýr í ráðgefandi þjóðaratkvæðagreiðslu árið 2011. Hún sagði rétt að stjórnvöld þyrftu að þróa heildstæða stefnu til að takast á við spillingu og hagsmunatengsl í stjórnsýslunni. Þrátt fyrir að Ísland væri oft álitnið fyrirmynd annarra ríkja í jafnréttismálum væri enn á brattann að sækja í baráttu gegn kynbundnu ofbeldi og þar væri þörf á umbótum í löggjöf sem hefði þarfir fórnarlamba að leiðarljósi. Þórhildur Sunna Ævarsdóttir sagði skýrslu eftirlitsnefndar um Ísland vera heldur of jákvæða. Hún benti á að frá því að skýrslan var gerð hefðu komið fram fleiri vísbendingar um spillingu á Íslandi. Hún sagði frá upptökum af samtölum þingmanna á Klaustri þar sem rætt hefði verið um samkomulag um skipan sendiherra árið 2014. Þórhildur Sunna benti á að þrátt fyrir að í skýrslunni væri lýst áhyggjum af því að réttað hefði verið yfir Geir H. Haarde fyrir Landsdómi hefði Mannréttindadómstóll Evrópu komist að þeirri niðurstöðu að réttarhöldin hefðu ekki brotið gegn mannréttindasáttmálanum.

Í umræðum um skýrslu framkvæmdastjórnar og stjórnarnefndar sagði Rósa Björk Brynjólfsdóttir ánægjulegt að sjá að hlutfall kvenna í trúnaðarstöðum fyrir Evrópuráðsþingið hefði hækkað frá fyrra ári. Hún benti á að enn ætti þingið langt í land með að ná kynjajafnrétti meðal

þingmanna en að hlutfall kvenna í landsdeildum Evrópuráðsþingsins væri þó hærra en á þjóðþingum aðildarríkjanna. Það væri að þakka reglum þingsins um skipan landsdeilda sem kveða á um að hlutfall þess kyns sem hallar á í þjóðþinginu verði ávallt að vera jafnhátt eða hærra innan landsdeilda viðkomandi lands. Í umræðum um skýrslur kosningaeftirlitsnefnda sagði Birgir Þórarinsson frá ferð sinni til að sinna eftirliti með forsetakosningum í Georgíu í október 2018. Hann gagnrýndi tilraunir stjórnarflokksins *Georgia Dream* til að kaupa sínum frambjóðanda atkvæði með því að lofa víðtækum skuldaniðurfellingum skömmu fyrir forsetakosningarnar. Auk þess hefðu verið gerðar athugasemdir við fjármögnun kosningabaráttunnar, umfjöllun fjölmiðla og talningu atkvæða.

Í frjálsum umræðum vakti Rósa Björk Brynjólfssdóttir máls á málefnum flóttamanna á Miðjarðarhafi. Hún gagnrýndi að Evrópusambandslönd vísuðu frá flóttafólki sem bjargað væri á Miðjarðarhafi til Líbíu. Benti hún á að fólkið sætti illri meðferð í flóttamannabúðum í Líbíu og lenti jafnvel í höndum smyglara og þrælasala. Evrópulönd þyrftu að bjóða flóttafólki upp á örugga leið til að sækja um dvalarleyfi og hæli.

Þingið samþykkti að halda sérstaka umræða um siglingar á Asovshafi, en í nóvember 2018 stöðvuðu Rússar úkraínsk herskip þar og fangelsuðu 24 úkraínska hermenn. Í ályktun sinni kallaði þingið eftir því að úkraínsk og rússnesk stjórnvöld virtu sáttmála um Asovshaf og Kertssund frá 2003 þar sem kveðið er á um frjálsa för skipa beggja landa um hafsvæðið. Kallað var eftir því að Rússar létu hermennina lausa tafarlaust. Í ræðu sinni fagnaði Birgir Þórarinsson stofnun úkraínskrar rétttrúnaðarkirkju sem mun taka við af rússnesku rétttrúnaðarkirkjunni í landinu. Birgir benti á að rússneska rétttrúnaðarkirkjan hefði þjónað hagsmunum Rússa með því að aðstoða rússneska vígamenn og breiða út hatur og tortryggni. Mikilvægt væri að Evrópulönd fylgdust náði með þróun úkraínsku kirkjunnar og gripu í taumana ef þessar víðtæku samfélagslegu breytingar leiddu til stigmögnunar ofbeldis á svæðinu eða meðal tengdra trúfélaga á Balkanskaga.

Í ályktun um netið og mannréttindi kallaði þingið eftir því að aðildarríki fjárfestu í almennum aðgangi að netinu og beittu sér á alþjóðavettvangi fyrir því að netþjónustuaðilar meðhöndli alla viðskiptavini og allar upplýsingar eins. Einnig eru aðildarríki Evrópuráðsins hvött til að berjast gegn tölvuglæpum og hindrunum gegn tjáningarfrelsi á netinu. Í ræðu fyrir hönd síns flokkahóps benti Rósa Björk Brynjólfssdóttir á að netið hefði tekið svo hröðum breytingum á síðustu árum að ekki hefði tekist að þróa lagaumgjörðina að sama marki. Mikilvægt væri að standa vörð um mannréttindi á borð við réttinn til einkalífs og vinna gegn kynferðislegri áreitni á netinu.

Þingið samþykkti einnig ályktanir og tilmæli um leiðbeiningar varðandi þjóðaratkvæðagreiðslur, viðbrögð við máli Sergei Magnitskys, hvernig Sharía-lög fari saman við mannréttindasáttmála Evrópu, hlutverk ríkisfjölmiðla á tímum falsfrétta, fjölmiðlafrelsi og kosningar og bættu framfylgd tilmæla Evrópunefndar um varnir gegn pyntingum.

Timo Soini, utanríkisráðherra Finnlands, flutti skýrslu ráðherranefndar Evrópuráðsins og Sauli Niinistö, forseti Finnlands, ávarpaði einnig þingið. Erik Wennerström var kjörinn dómari við Mannréttindadómstól Evrópu fyrir Svíþjóð og Raffaele Sabato fyrir Ítalíu. Á fundi þingskapanefndar kynnti Thorbjörn Jagland, framkvæmdastjóri Evrópuráðsins, áætlanir um niðurskurð í fjármálum Evrópuráðsins til að bregðast við því að Rússar hefðu ekki greitt aðildargjöld sín frá árinu 2017.

Samhliða þingfundi fundaði Íslandsdeild með landsdeildum Norðurlanda og Eystrasaltsríkja. Á fundinn mætti Andrius Kubilius, fyrrverandi forsætisráðherra Litháens og einn frambjóðenda til embættis framkvæmdastjóra Evrópuráðsins. Íslandsdeild lagði fram tillögu um sérstaka umræðu um baráttu gegn kynferðislegri áreitni í þjóðþingum en tillagan hlaut ekki brautargengi á fundi framkvæmdastjórnar þingsins. Þórhildur Sunna Ævarsdóttir lagði fram tillögu að ályktun um sama efni sem vísað var áfram til jafnréttisnefndar til skýrslugerðar. Rósa Björk Brynjólfssdóttir var skipuð framsögumaður skýrslu um aðbúnað barna í flóttamannabúðum fyrir hönd nefndar um fólksflutninga og málefni flóttamanna.

Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeilda Evrópuráðsþingsins og á vefsvæðinu www.assembly.coe.int.